

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ
ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ
В ДОСЛІДЖЕННЯХ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

*Всеукраїнська науково-практична конференція
до Дня науки
та 30-річчя Національної академії правових наук України*

м. Київ, 18 травня 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 34(062.552)
А43

*Рекомендовано до друку Вченою радою
НДІ правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії правових наук України
29 червня 2023 року, протокол № 6*

Редакційна колегія:

Н. І. Атаманчук, А. Б. Гриняк, Н. В. Міловська

Відповідальний редактор: Н. В. Міловська

А43 Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України (м. Київ, 18 травня 2023 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 1168 с.

ISBN 978-617-8263-64-5

18 травня 2023 року у Науково-дослідному інституті правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України Радою молодих вчених проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України «Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених», у якій взяли участь молоді вчені, аспіранти та студенти, а також працівники з практичним досвідом роботи.

Видання адресоване науковим та науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти і наукових установ, студентам, аспірантам, докторантам та всім, хто цікавиться актуальними питаннями юридичної науки.

УДК 34(062.552)

© Науково-дослідний інститут правотворчості
та науково-правових експертиз
Національної академії правових наук України, 2023

© Видавництво «Юридика», 2023

© Автори, 2023

ISBN 978-617-8263-64-5

Проблеми адміністративно-правового забезпечення стратегії державної кадрової політики в системі публічного управління Хрідочкін А. В.	553
Правові аспекти інституційного забезпечення формування та реалізації державної податкової політики Чайка В. В.	557
Щодо адміністративно-правового забезпечення національно-патріотичного виховання часів Української Держави Александров М. Є.	560
Медіація як новела законодавства України: окремі аспекти правового регулювання Алмаші І. М.	563
Суспільні цінності в адміністративному праві Важинський В. М.	567
Правові засади протидії мобінгу в закладах освіти України Васильєв С. В.	570
Види податкових перевірок у період дії воєнного стану в Україні Голоядова Т. О.	574
Продовольча безпека та законодавча база України Губіна Г. Л.	578
Принципи та загальні процедури прикордонного контролю: законодавчий та проблематичний аспекти Гузенко О. П.	581
Правове регулювання економіки даних: досвід ЄС Дубняк М. В.	586
Окремі питання законодавчого регулювання процедури прикордонного контролю Кадала В. В.	589
Особливості бюджетного законодавства в Україні в умовах військового стану Ковальчук І. В.	593
Проблематика податково-правового виховання та освіти громадян в контексті воєнного стану та повоєнного відновлення України Коломієць П. В.	597

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Ковальчук І. В.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічно-правових дисциплін
Білоцерківського національного аграрного університету
м. Біла Церква, Україна*

Бюджетна система є економічним базисом кожної країни. Від якості її формування та напрямів регулювання залежить добробут країни, рівень конкурентоспроможності на світовому рівні, економічне зростання загалом. Після початку повномасштабної війни в Україні, 11 березня уряд ухвалив розпорядження № 252, яким визначено особливості формування та виконання обласних бюджетів під час воєнного стану.

Постановою КМУ від 11.03.2022 р. № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» передбачено невідкладне ухвалення ефективних управлінських рішень щодо забезпечення безперервної діяльності установ та організацій бюджетної сфери та забезпечення життєво важливих потреб територіальних громад під час воєнного стану. 24 лютого 2022 року Указом № 64 «Про запровадження воєнного стану в Україні» Президент України визначив виконання та формування обласних бюджетів відповідно до бюджетного законодавства з урахуванням таких особливостей:

1) органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи, органи місцевого самоврядування та військові та цивільні адміністрації продовжують здійснювати бюджетні повноваження, а у разі утворення військових виконавчих комітетів такі повноваження здійснюються військовими комітетами відповідно до статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» ;

2) виконавчі комітети відповідних місцевих рад, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації:

– приймають рішення про внесення змін до рішень місцевих бюджетів на пропозицію місцевих фіскальних органів;

– без погодження з відповідною комісією обласної ради здійснюють передачу бюджетних призначень від одного головного розпорядника бюджетних коштів до іншого, перерозподіл видатків бюджету, надання з бюджету кредитів на виконання бюджетних

програм, у тому числі з резервного фонду бюджету, додаткові дотації, субвенції, надання кредитів бюджету на виконання бюджетних програм та інших коштів за бюджетною програмою у межах загального обсягу бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів; збільшення видатків розвитку за рахунок скорочення видатків (окремо за загальним та спеціальним фондом бюджету);

- можуть приймати рішення про перерахування коштів з обласного бюджету до державного бюджету на здійснення заходів щодо мобілізації населення відповідно до законодавства, протидії збройній агресії Російської Федерації проти України, забезпечення національної безпеки та ліквідації загрози небезпеці державної незалежності України, її територіальної цілісності відповідно до пункту 22-2 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України;

- затверджують місцеві (цільові) програми (вносять до них зміни) відповідно до вимог статті 91 Бюджетного кодексу України;

- можуть ухвалити рішення про перерахування коштів між місцевими бюджетами без укладання договорів (кожною стороною);

- здійснюють розподіл та перерозподіл обсягів трансфертів з державного та регіонального бюджетів місцевим бюджетам;

3) місцеві фінансові органи відповідно до вимог Бюджетного кодексу України забезпечують складання проектів місцевих бюджетів, які є рішеннями виконавчих комітетів відповідних місцевих рад чи місцевих державних адміністрацій, військово-цивільних адміністрацій чи військових адміністрацій;

4) державна казначейська служба здійснює розрахунково-касове обслуговування місцевих бюджетів, звіт про виконання місцевих бюджетів з використанням електронних носіїв при передачі інформації та з урахуванням положень Постанови Кабінету України від 09 квітня 2022 р. № 420 «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державного казначейства службою в особливому режимі в умовах воєнного стану».

Крім того, на час припинення або скасування воєнного стану перевірки Держаудитслужби з питань виконання місцевих бюджетів не проводяться, а розпочаті перевірки припиняються.

Виходячи із ситуації в нашій державі, можна зробити висновок, що означена робота центральних і регіональних виконавчих органів влади супроводжується надзвичайним навантаженням, пов'язаним з військовою кризою. Йде війна, але українська економіка працює. Військове фінансування, соціальна допомога, державні виплати – це стимул для громадян залишатися працювати в країні.

Доходи державного бюджету за загальним фондом за 2022 рік – 1491,1 млрд. грн. Це на 15 % більше, ніж 2021 року. Але в порівнянні умовах, без офіційних грантів (безповоротної допомоги на фінансування бюджету від наших союзників), порівняно з 2021 роком мобілізовано доходів на 14,3 % менше. План за доходами загального фонду (згідно з останніми змінами до бюджету) виконано на 123,1 %, але знову ж таки за рахунок грантів. Без грантів план виконано на 92,1 %

Податки та збори, які адмініструються Державною податковою службою за загальним фондом, порівняно з 2021 роком зросли на 13,1 %. Річний план зборів майже виконано – на 99,4 %. Податки, що адмініструються Державною митною службою, та збори проти минулого року впали на 26,5 %, план виконаний – на 56,9 %.

Грантова допомога становила 480,6 млрд грн чи майже третину доходів загального фонду (32,2 %). Основну частину цієї допомоги (85 %, 409,1 млрд грн) надали США.

Завдяки міжнародній фінансовій допомозі та своєчасній реструктуризації боргове навантаження 2022 року було помірним.

Незважаючи на війну, Україна продовжила у повному обсязі та своєчасно обслуговувати свої боргові зобов'язання відповідно до чинних умов кредитних договорів. Зокрема, платежі щодо погашення державного боргу за 2022 рік становили 99,4 % плану, платежі з обслуговування – 94,7 % плану.

Відбулася реструктуризація більшої частини зовнішнього боргу, що завершилася в липні-серпні минулого року домовленостями щодо відстрочення платежів з обслуговування та погашення державного боргу до 2024 року, спочатку з групою офіційних кредиторів України з країн G7 та членів Паризького клубу, а потім із власниками комерційного зовнішнього держборгу (власниками єврооблігацій та ВВП – варантів).

Загалом до периметра реструктуризації потрапили богу зобов'язання у сумі понад 23 млрд дол. Завдяки реструктуризації Україна протягом двох років (2022–2023 рр.) зможе заощадити близько 6 млрд дол. на фінансування оборони та інших невідкладних потреб.

Якщо до реструктуризації, на початок липня, виплати із зовнішнього боргу (обслуговування та погашення) у 2022 році оцінювалися у 135,8 млрд грн чи 4,8 млрд дол. за офіційним курсом, то за фактом на кінець року вони становили 86,7 млрд грн (2,4 млрд дол.).

Ще більше полегшення боргового тягаря сприяло наданню безпрецедентних обсягів безповоротної допомоги (грантів) до бюджету міжнародного співтовариства.

За підсумками минулого року Україна отримала близько 13,5 млрд доларів. грантів, переважно від США (11,99 млрд дол.),

решта – від європейських країн. 2022 року грантова допомога становила близько 9 % ВВП. Якби вона не була надана, то ці 9 % ВВП було б переведено чи на державний борг, чи країна була б змушена далі скорочувати державні невійськові витрати, зокрема на соціальну сферу.

Таким чином, завдяки допомозі міжнародних донорів та своєчасної реструктуризації, які пом'якшили значну частину боргових ризиків, Україна змогла уникнути гіршого сценарію боргової кризи – невпорядкованого дефолту, закінчити минулий рік із відносно помірними показниками боргового навантаження на економіку та бюджет (за оцінками МВФ, держборг ВВП досягне 89 % ВВП, витрати на обслуговування боргу скоротилися до 6,5 % від витрат загального фонду) і матиме прогнозовану динаміку державного боргу в найближчі роки.

Витрати державного бюджету за 2022 рік становили 2702,4 млрд грн, зокрема загального фонду – 2410,0 млрд грн, або 92,2 % від розпису. Порівняно з 2021 роком, витрати державного бюджету зросли на 81,3 %.

Пріоритет у Законі України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» збережеться за видатками на оборону, безпеку та правопорядок, на які спрямовувалося 57 % видатків держбюджету за підсумками 11 місяців 2022 року.

Державний бюджет на 2023 рік зведено з дефіцитом 911,1 млрд грн, у тому числі загальний фонд – 909,5 млрд грн (план за загальним фондом – 1399,5 млрд грн).

Як частка ВВП, дефіцит становив 19,4 % ВВП (якщо за базу ВВП брати останній прогноз МВФ – 4,7 трлн. грн.) проти запланованого 31,9 % ВВП, встановленого законом про бюджет-2022. Фактичний дефіцит вдалося знизити завдяки значній грантовій підтримці з боку міжнародних партнерів. Інакше ці 12,5 % ВВП різниці було б переведено на державний борг або довелося скорочувати соціальні витрати.

Підсумовуючи, щодо виконання державного бюджету – це був дуже складний рік. Війна збільшила необхідність фінансування розриву бюджету до 5 млрд доларів на місяць (все фінансування, включаючи гранти становило 51 млрд дол. за 10 повних місяців з початку війни).

Водночас завдяки підтримці союзників, зваженим рішенням щодо монетизації дефіциту, підвищення ефективності адміністрування податковою службою та завдяки всім сумлінним платникам податків, Україні вдалося утримати відносну фіскальну стійкість і з прийнятним для війни рівнем державного боргу (89 % ВВП) профінансувати всі необхідні витрати на підтримку соціально вразливих головне – забезпечили фінансування видатків на безпеку та оборону.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50. Ст. 572.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» від 3 листопада 2022 р. № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>
3. Постанова Кабінету України від 09 квітня 2022 р. № 420 «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-vikonannya-povnovazhen-derzhavnou-kaznachejskou-služboyu-v-osobivovo-rezhimi-v-umovah-voyennogo-stanu-420>
4. Постанова КМУ від 11.03.2022 р. № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text>
5. Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про запровадження військового стану в Україні». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

ПРОБЛЕМАТИКА ПОДАТКОВО-ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ТА ОСВІТИ ГРОМАДЯН В КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Коломієць П. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
докторант кафедри публічного права
Державного податкового університету
м. Ірпінь, Україна*

Податки слугують ознакою освіченості. ...
В наслідок цього можна судити про стан
освіченості кожної окремої держави
по стану податків [1, с. 6–7].

Принципова актуальність досліджуваної проблематики податково-правового виховання та освіти громадян в контексті податкової безпеки під час воєнного стану та повоєнного відновлення України, перш за все, безпосередньо пов'язана з офіційним визнанням того, що проведено протягом більш ніж 30 років незалежності нашої країни напями